

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽVALGYBOS ĮSTATYMAS

2000 m. liepos 17 d. Nr. VIII-1861
Vilnius

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Šis įstatymas apibrėžia Lietuvos Respublikos žvalgybos tarnybų veiklą, įtvirtina jos tikslus, principus, veiklos ir kontrolės pagrindus, taip pat nustato žvalgybos tarnybų tarnautojų ir žvalgybos slaptųjų bendradarbių teisinio statuso, socialinių bei specialiųjų garantijų ypatybes.

2. Šio įstatymo tikslas – sudaryti teises prielaidas efektyviai Lietuvos Respublikos žvalgybos tarnybų veiklai užtikrinant nacionalinį saugumą, nustatant, mažinant ir šalinant grėsmes bei rizikos veiksnius, kylančius iš užsienio.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Nacionalinio saugumo užtikrinimas** – įstatymų įgaliotų valstybės institucijų veikla sudarant sąlygas laisvai ir demokratinei Tautos ir valstybės raidai, saugant ir ginant Lietuvos valstybės nepriklausomybę, jos teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką.

2. **Žvalgyba** – žvalgybos tarnybų veikla, skirta ginti asmens, visuomenės ir valstybės saugumui nuo išorės grėsmių, naudojant operatyvinės veiklos, specialiuosius bei kitus metodus ir priemones.

3. **Žvalgybos veikla** – žvalgybos informacijos rinkimas, apdorojimas ir analizė bei kita žvalgybos tarnybos veikla, skirta nacionaliniam saugumui užtikrinti.

4. **Žvalgybos informacija** – duomenys apie užsienio valstybių, organizacijų, asmenų realias ar potencialias galimybes, veiksmus, planus ar ketinimus, keliančius ar galinčius kelti grėsmių, rizikos veiksnių ar pavojų Lietuvos valstybei iš užsienio, taip pat kiti duomenys, turintys reikšmės nacionaliniam saugumui užtikrinti.

5. **Žvalgybos tarnyba** – specialius įgaliojimus turintis valstybės institucijos, kuriai šiuo įstatymu pavesta vykdyti žvalgybos veiklą, padalinys (padaliniai).

6. **Žvalgybos tarnybos tarnautojas** (toliau – **žvalgybos tarnautojas**) – žvalgybos tarnybos statutinis valstybės tarnautojas ar profesinės karo tarnybos karys.

7. **Žvalgybos slaptasis bendradarbis** (toliau – **žvalgybos bendradarbis**) – veiksnus fizinis asmuo, susitarimo pagrindu slapta bendradarbiaujantis su žvalgybos tarnyba.

8. **Priedangos organizacija** – užtikrinanti arba sudaranti sąlygas žvalgybos veiklai įmonė, įstaiga, organizacija ar jos padalinys, pagal įregistruotus steigiamuosius aktus atliekantis viešo pobūdžio funkcijas.

9. **Šeimos nariai** – sutuoktiniai, taip pat vaikai (įvaikiai), tėvai (itėviai) ir kiti nedarbingi išlaikytiniai.

10. **Įslaptinta informacija** – informacija, apibrėžta Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje.

3 straipsnis. Teisiniai žvalgybos veiklos pagrindai

Žvalgybos tarnybos, vykdydamos žvalgybos veiklą, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Nacionalinio saugumo pagrindų, šiuo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, Vyriausybės nutarimais ir kitais teisės aktais.

4 straipsnis. Pagrindiniai žvalgybos veiklos tikslai

Pagrindiniai žvalgybos veiklos tikslai yra šie:

- 1) aprūpinti Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą užtikrinančias valstybės institucijas žvalgybos informacija, reikalinga jų funkcijoms atlikti;
- 2) sudaryti palankias sąlygas Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo ir užsienio politikai įgyvendinti;
- 3) nustatyti, mažinti ar šalinti nacionaliniam saugumui iš užsienio kylančias grėsmes bei rizikos veiksnius.

5 straipsnis. Žvalgybos veiklos principai

Žvalgybos veikla grindžiama šiais principais:

- 1) teisėtumo;
- 2) pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms;
- 3) žvalgybos veiklos pagrindinių sričių padalijimo žvalgybos tarnyboms;
- 4) žvalgybos tarnybų atskaitomybės aukščiausiosioms valstybės institucijoms, užtikrinančioms nacionalinį saugumą, – Respublikos Prezidentui, Seimui ir Vyriausybei;
- 5) viešų ir slaptų žvalgybos veiklos būdų derinimo.

II SKYRIUS

ŽVALGYBOS TARNYBŲ VEIKLOS PAGRINDAI

6 straipsnis. Žvalgybos tarnybas turinčių valstybės institucijų sąrašas

Žvalgybos tarnybas turi šios Lietuvos Respublikos valstybės institucijos:

- 1) Valstybės saugumo departamentas;
- 2) Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos.

7 straipsnis. Žvalgybos tarnybų pagrindinės veiklos sritys

1. Valstybės saugumo departamento žvalgybos tarnyba žvalgybos veiklą vykdo šiose pagrindinėse nacionalinio saugumo užtikrinimo srityse:

- 1) politinėje, ekonominėje, mokslo, technikos ir informacinės veiklos srityse;
- 2) užsienyje esančių Lietuvos Respublikos valstybės įstaigų saugumo, taip pat įslaptintos informacijos apsaugos užsienyje srityse.

2. Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos žvalgybos tarnyba žvalgybos veiklą vykdo šiose pagrindinėse nacionalinio saugumo užtikrinimo srityse:

- 1) gynybos, karinėje-politinėje, karinėje-ekonominėje ir karinėje-techninėje srityse;
- 2) Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos institucijų veiklos užsienyje, taip pat jų įslaptintos informacijos apsaugos užsienyje srityse.

3. Žvalgybos tarnybos pagal savo kompetenciją bendradarbiauja su kitų valstybių žvalgybos ir specialiosiomis tarnybomis Europos ir transatlantinio saugumo užtikrinimo srityje.

8 straipsnis. Žvalgybos tarnybų veiklos koordinavimas, sąveika ir bendradarbiavimas

1. Žvalgybos tarnybų veiklą koordinuoja Valstybės gynybos taryba.
2. Žvalgybos tarnybų sąveikos ir bendradarbiavimo klausimus sprendžia krašto apsaugos ministras ir Valstybės saugumo departamento generalinis direktorius.

9 straipsnis. Žvalgybos veiklos užduotys

1. Atsižvelgdami į žvalgybos tarnybų pagrindines veiklos sritis, Valstybės gynybos rekomendacijas ir tarptautinio bendradarbiavimo poreikius, krašto apsaugos ministras ir Valstybės saugumo departamento generalinis direktorius nustato užduotis pavaldžioms žvalgybos tarnyboms.

2. Ministerijos, Vyriausybės įstaigos ir kitos valstybės institucijos teikia pagalbą žvalgybos tarnyboms, reikalingą žvalgybos veiklos užduotims vykdyti.

10 straipsnis. Žvalgybos tarnybų teisės ir pareigos

1. Žvalgybos tarnybos turi šias žvalgybos veiklai reikalingas teises:

1) vykdyti žvalgybos veiklą, taip pat jai reikalingą administracinę, materialinio ir techninio aprūpinimo bei kitą pagalbinę veiklą;

2) įsigyti ir naudoti technines sistemas bei technines priemones, reikalingas žvalgybos veiklai, žvalgybos tarnautojų ir žvalgybos bendradarbių bei jų šeimų narių, žvalgybos tarnybos patalpų ar kito turto apsaugai;

3) užmegzti ir palaikyti slapto bendradarbiavimo santykius su asmenimis, sutinkančiais bendradarbiauti;

4) įslaptinti žvalgybos tarnautojus, užšifruoti jų tarnybinių priklausomybę, taip pat įslaptinti ir užšifruoti žvalgybos tarnautojų bei žvalgybos bendradarbių asmens tapatybę, žvalgybos tarnybos patalpų, transporto ir ryšio priemonių tarnybinių priklausomybę;

5) steigti priedangos organizacijas ir jomis naudotis;

6) bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis ir operatyvinės veiklos subjektais;

7) bendradarbiauti su valstybės ir savivaldybių institucijomis, įmonėmis, įstaigomis bei organizacijomis gaunant žvalgybos veiklai reikalingą informaciją;

8) pagal susitarimą pasitelkti ekspertų ir naudotis jų paslaugomis;

9) Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo užtikrinimo tikslais bendradarbiauti su kitų valstybių specialiosiomis ir žvalgybos tarnybomis;

10) užtikrinti savo saugumą, įskaitant žvalgybos tarnautojų ir žvalgybos bendradarbių bei jų šeimų narių apsaugą;

11) organizuoti žvalgybos tarnautojų mokymą ir kvalifikacijos kėlimą;

12) pagal savo kompetenciją leisti slapto pobūdžio instrukcijas, reglamentuojančias žvalgybos veiklą;

13) operatyvinės veiklos subjekto teises.

2. Žvalgybos tarnybos turi šias su žvalgybos veikla susijusias pareigas:

1) gerbti žmogaus teises ir pagrindines laisves;

2) rinkti, kaupti, analizuoti ir sisteminti žvalgybos informaciją;

3) tikrinti turimą žvalgybos informaciją;

4) teikti Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą užtikrinančioms valstybės institucijoms žvalgybos informaciją, reikalingą jų funkcijoms atlikti;

5) rūpintis žvalgybos tarnautojų ir žvalgybos bendradarbių bei jų šeimų narių apsauga, taip pat įslaptintų žvalgybos tarnautojų ir žvalgybos bendradarbių apsauga nuo išslaptinimo;

6) saugoti žvalgybos informaciją ir kitą įslaptintą informaciją.

11 straipsnis. Informacijos apie žvalgybos tarnybas ir jų veiklą apsauga

1. Žvalgybos informacija, taip pat informacija apie žvalgybos veiklą, jos priemonių ir metodų naudojimą, žvalgybos veiklos užduotis, žvalgybos tarnautojus ir žvalgybos bendradarbius, žvalgybos tarnybų finansavimą ir materialinį bei techninį aprūpinimą įslaptinama, saugoma ir išslaptinama Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatyta tvarka.

2. Žvalgybos tarnybų išslaptinti dokumentai, turintys išliekamąją vertę, perduodami saugoti Valstybės archyvui arba Kariniam archyvui prie Krašto apsaugos ministerijos Lietuvos Respublikos archyvų įstatymo nustatyta tvarka. Žvalgybos tarnybų išslaptinti dokumentai, kuriuose yra duomenų apie šių tarnybų organizacinę ar padalinių struktūrą, žvalgybos tarnautojus ir žvalgybos bendradarbius, finansavimą ir materialinį bei techninį aprūpinimą, žvalgybos veiklos metodus ir priemones, saugomi atitinkamų žvalgybos tarnybų archyvuose.

12 straipsnis. Žvalgybos tarnybų ryšiai su visuomene

Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka žvalgybos tarnybos teikia visuomenei viešą savo veiklos informaciją.

III SKYRIUS ŽVALGYBOS TARNYBŲ VEIKLOS KONTROLĖ

13 straipsnis. Žvalgybos tarnybų veiklos parlamentinė kontrolė

Žvalgybos tarnybų veiklos parlamentinę kontrolę vykdo Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pakomitetas, kurio nariai yra gavę leidimą dirbti ar susipažinti su valstybės paslaptį sudarančia informacija, žymima slaptumo žyma „Visiškai slaptai“. Jis svarsto bendruosius žvalgybos tarnybų veiklos klausimus uždaruose posėdžiuose.

14 straipsnis. Žvalgybos tarnybų finansinės veiklos kontrolės ypatybės

Žvalgybos tarnybų finansinė veikla kontroliuojama Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka tiek, kiek tai neatskleidžia slaptų žvalgybos veiklos metodų ir priemonių, taip pat duomenų, galinčių iššifruoti įslaptintus žvalgybos tarnautojus ir žvalgybos bendradarbius.

IV SKYRIUS ŽVALGYBOS TARNAUTOJŲ IR BENDRADARBIŲ TEISINIS STATUSAS

15 straipsnis. Žvalgybos tarnautojų teisinio statuso pagrindai

1. Valstybės saugumo departamento žvalgybos tarnautojų teisinio statuso pagrindus, jų priėmimo į tarnybą, tarnybos ir atleidimo iš jos sąlygas bei tvarką, taip pat socialines garantijas nustato Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento įstatymas ir statutas, Valstybės saugumo departamento generalinio direktoriaus įsakymai bei kiti Valstybės saugumo departamento veiklą reglamentuojantys teisės aktai.

2. Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos žvalgybos tarnautojų teisinio statuso pagrindus, jų priėmimo į tarnybą, tarnybos ir atleidimo iš jos sąlygas bei tvarką, taip pat socialines garantijas nustato Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai, reglamentuojantys profesinę karo ir civilinę krašto apsaugos tarnybą, taip pat krašto apsaugos ministro įsakymai.

16 straipsnis. Papildomos garantijos žvalgybos tarnautojams

1. Valstybės institucijoms, pareigūnams ir tarnautojams draudžiama trukdyti ar daryti kitokią įtaką žvalgybos tarnautojų vykdomai žvalgybos veiklai.

2. Žvalgybos tarnautojai be generalinio prokuroro sutikimo negali būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn, sulaikyti, negali būti atliekama šių asmenų krata, jie negali būti atvesdinti, negali būti kratomos ir apžiūrimos jų gyvenamosios ir tarnybinės patalpos, asmeninės ar tarnybinės transporto priemonės. Šios garantijos netaikomos tais atvejais, kai žvalgybos tarnautojai sulaikomi darant nusikaltimą arba administracinę teisės pažeidimą. Tokiais atvejais apie žvalgybos tarnautojų sulaikymą per 24 valandas turi būti pranešta generaliniam prokurorui ir atitinkamai Valstybės saugumo departamento generaliniam direktoriui arba Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos direktoriui.

3. Valstybė rūpinasi ir teikia įmanomą pagalbą žvalgybos tarnautojui ar jo šeimos nariui, nukentėjusiam dėl priežasčių, susijusių su žvalgybos veikla.

4. Valstybė kompensuoja žalą, padarytą žvalgybos tarnautojui ar jo šeimos nariui dėl priežasčių, susijusių su žvalgybos veikla.

17 straipsnis. Papildomi apribojimai žvalgybos tarnautojams

1. Žvalgybos tarnautojo teisinis statusas ir tarnybos teikiamos galimybės negali būti naudojamos su tarnybos pareigų vykdymu nesuderinamiems tikslams.

2. Žvalgybos tarnautojams draudžiama verstis mokama veikla, jeigu ji nesusijusi su žvalgybos veikla.

18 straipsnis. Specialios garantijos žvalgybos tarnautojams ir žvalgybos bendradarbiams

Žvalgybos tarnautojų ir žvalgybos bendradarbių specialias socialines garantijas nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS